

הַבַּיִת הָעִבְרִי הָרִאשׁוֹן

Le premier foyer de langue hébraïque

הזוג הצעיר הגיע לחוף יפו בראשית שנת תרמ"ב (1881). כאשר דרכו רגליהם של אליעזר בן יהודה ואישתו דבורה על אדמת הארץ, הכריז אליעזר:

– מהיום לא עוד פרלמן יהיה שם משפחתי, אלא רק בן-יהודה. וכשהחזיק בידיה של אישתו, קרא:

– מהיום נדבר בינינו רק עברית, וכך נדבר עם ילדינו, אשר יולדו לנו. דבורה התחננה:

– אליעזר, רחם עלי! הרי אין אני יודעת עברית, מלבד המלים המעטות, שהספקת ללמד אותי בדרך. אל תעשה אותי אילמת. אבל אליעזר עמד על שלו:

– את תלמדי. אין דרך אחרת. אני נדרתי: אנחנו נקים את הבית העברי הראשון.

בט"ו באב אותה שנה – בדיוק ביום הקמת המושבה ראשון-לציון – ילדה דבורה את בנם הבכור, בן-ציון. אותו זמן דיברה כבר דבורה עברית. ובן-יהודה קבע:

– בני לא ישמע בצעירותו אף מילה אחת בשום לשון מלבד עברית. ולא רק את אישתו ואת בנו לימד עברית, אלא גם את כל האנשים שפנה אליהם. הוא דיבר עברית בכל מקום, בבית, בחנות, ברחוב, עם השכנים, עם הקרובים ועם החברים.

רבים מתושבי ירושלים, שחיו על "חלוקה" ולמדו בישיבות, רצו לשמור על השפה העברית כשפת קודש בלבד, ולא הסכימו להפוך אותה לשפה מדוברת.

הם לעגו לבן-יהודה, אמרו שהוא משוגע ונלחמו בו ובדעותיו. אבל היו לו חברים שהסכימו לדעותיו, ויחד איתם יסד בן-יהודה את בית הספר העברי הראשון. הוא הוציא עיתון למבוגרים ועיתון לקטנים ומעל דפי העיתונים העבריים המשיך להילחם למען העברית החיה.

כך קם דור חדש אשר שפת האם שלו, שפת הדיבור שלו, הייתה העברית.

פיוןן שחסרו בשפה החדשה מלים רבות, החליט בן-יהודה לכתוב מילון של הלשון העברית הישנה-חדשה. הוא אסף מילים מכל המקורות

העתיקים. מן התנ"ך, התלמוד, המדרשים ומכתבי־יד עתיקים, וכאשר לא מצא מילה מתאימה, שלא הייתה בתקופות הקודמות, המציא מילה על־פי השורש המתאים. כך חידש בן־יהודה מילים רבות ויצר מילים חדשות כמו: משטרה, קולנוע, מספרה, עיפרון, מגבת, פצצה, גלידה ועוד ועוד.

מעובד על פי "הכיתה שלנו"

הַבַּיִת הָעֵבְרִי הָרִאשׁוֹן

Le premier foyer de langue hébraïque

הַזּוֹג הַצָּעִיר הִגִּיעַ לְחוּף יָפוֹ בְּרֵאשִׁית שְׁנַת תרמ"ב
(1881). כִּאֲשֶׁר דָּרְכוּ רַגְלֵיהֶם שֶׁל אֱלִיעֶזֶר בֶּן יְהוּדָה
וְאִשְׁתּוֹ דְּבוּרָה עַל אֲדַמַת הָאָרֶץ, הִכְרִיז אֱלִיעֶזֶר:
– מֵהַיּוֹם לֹא עוֹד פְּרָלְמָן יִהְיֶה שֵׁם מְשַׁפְּחָתִי, אֶלָּא רַק
בֶּן-יְהוּדָה. וּכְשֶׁהֶחֱזִיק בְּיָדֶיהָ שֶׁל אִשְׁתּוֹ, קָרָא:
– מֵהַיּוֹם נִדְבַר בֵּינֵינוּ רַק עֵבְרִית, וְכִּי נִדְבַר עִם יְלָדֵינוּ,
אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָנוּ.
דְּבוּרָה הִתְחַנְּנָה:
– אֱלִיעֶזֶר, רַחֵם עָלַי! הֲרִי אֵין אֲנִי יוֹדַעַת עֵבְרִית, מְלַבֵּד
הַמְּלִים הַמְּעֻטּוֹת, שֶׁהַסִּפְקָתָ לְלַמֵּד אוֹתִי בְּדֶרֶךְ. אֶל
תַּעֲשֵׂה אוֹתִי אֶלְמָת.
אֲבָל אֱלִיעֶזֶר עָמַד עַל שְׁלוֹ:
– אֵת תְּלַמְדִי. אֵין דֶּרֶךְ אֲחֶרֶת. אֲנִי נִדְרָתִי: אֲנַחְנוּ נִקְיִים
אֵת הַבַּיִת הָעֵבְרִי הָרִאשׁוֹן.
בִּט'וֹ בָּאב אוֹתָהּ שָׁנָה – בְּדִיוֹק בְּיוֹם הַקָּמַת הַמּוֹשְׁבָה
רֵאשׁוֹן-לְצִיּוֹן – יִלְדָה דְּבוּרָה אֵת בְּנָם הַבְּכוֹר,
בֶּן-צִיּוֹן. אוֹתוֹ זְמַן דְּבָרָה כָּבֵר דְּבוּרָה עֵבְרִית.
וּבֶן-יְהוּדָה קָבַע:
– בְּנִי לֹא יִשְׁמַע בְּצַעֲרֵרוֹתוֹ אֶף מִלָּה אַחַת בְּשׁוֹם לְשׁוֹן

מְלַבֵּד עֵבְרִית.

וְלֹא רַק אֶת אֲשֶׁתּוֹ וְאֶת בְּנוֹ לְמַד עֵבְרִית, אֲלָא גַם אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁפָּנָה אֵלֵיהֶם. הוּא דִּבֵּר עֵבְרִית בְּכָל מְקוֹם, בַּבַּיִת, בַּחֲנוּת, בַּרְחוּב, עִם הַשְּׂכָנִים, עִם הַקְּרוֹבִים וְעִם הַחֲבֵרִים.

רַבִּים מִתּוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁחִיו עַל "הַחֲלוּקָה" וְלָמְדוּ בִּישִׁיבוֹת, רָצוּ לְשֹׁמֵר עַל הַשָּׂפָה הָעֵבְרִית כְּשֶׁפֶת קֹדֶשׁ בְּלִבָּד, וְלֹא הִסְפִּימוּ לְהַפְּךְ אוֹתָהּ לְשָׂפָה מְדַבֶּרֶת. הֵם לָעָגוּ לְבֶן-יְהוּדָה, אָמְרוּ שֶׁהוּא מְשַׁגֵּעַ וְנִלְחָמוּ בּוֹ וּבִדְעוֹתָיו.

אָבֵל הָיוּ לוֹ חֲבֵרִים שֶׁהִסְפִּימוּ לְדְעוֹתָיו, וַיַּחַד אִתָּם יֶסֶד בֶּן-יְהוּדָה אֶת בֵּית הַסֵּפֶר הָעֵבְרִי הָרִאשׁוֹן. הוּא הוֹצִיא עֵתוֹן לְמַבְגָּרִים וְעֵתוֹן לְקִטְנִים וּמַעַל דַּפֵּי הָעֵתוֹנִים הָעֵבְרִיִּים הִמְשִׁיךְ לְהִלָּחֵם לְמַעַן הָעֵבְרִית הַחַיָּה.

כִּף קָם דוֹר חֲדָשׁ אֲשֶׁר שִׁפְתַי הָאֵם שָׁלוֹ, שִׁפְתַי הַדְּבוּר שָׁלוֹ, הִיָּתָה הָעֵבְרִית.

כִּיּוֹן שֶׁחֲסָרוּ בַשָּׂפָה הַחֲדָשָׁה מְלִים רַבּוֹת, הִחֲלִיט בֶּן-יְהוּדָה לְכַתֵּב מְלוֹן שֶׁל הַלְשׁוֹן הָעֵבְרִית הַיְשָׁנָה-חֲדָשָׁה. הוּא אָסַף מְלִים מְכֹל הַמְקוֹרוֹת הָעֵתִיקִים. מִן הַתַּנ"ךְ, הַתְּלִמוּד, הַמְדַרְשִׁים וּמִכְתָּבֵי-יַד עֵתִיקִים, וְכֹאֲשֶׁר לֹא מָצָא מִלָּה מִתְּאַיְמָה, שֶׁלֹּא הִיָּתָה בְּתַקּוּפוֹת הַקּוּדְמוֹת, הִמְצִיא מִלָּה עַל-פִּי הַשָּׂרֵשׁ הַמְתָּאִים. כִּף חֲדָשׁ בֶּן-יְהוּדָה מְלִים רַבּוֹת וַיַּצֵּר מְלִים חֲדָשׁוֹת כְּמוֹ: מְשֻׁטָּרָה, קוֹלְנוּעַ, מְסַפָּרָה, עַפְרוֹן, מְגַבֵּת,

פְּצָה, גְּלִידָה וְעוֹד וְעוֹד.

מעובד על פי "הכיתה שלנו".